Ватраль Л.Б.
студентка,
Науковий керівник: **Павлюк І.Б.**
кандидат філологічних наук, доцент,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

МЕТАФОРИЧНА НОМІНАЦІЯ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ ДІЄТОЛОГІЇ

Семантичний спосіб утворення термінів виконує суттєву функцію в еволюції термінологічного масиву науково-популярних текстів та уможливлює виявлення генетичного зв'язку між термінами і словами загальновживаної лексики.

Необхідною умовою будь-якої семантичної зміни є певний зв'язок між першим та новим значенням. Зазвичай застосовуються два види асоціації:

1) подібність значень;

2) суміжність значень [1, с. 71].

Таким чином, основними способами термінологізації, за рахунок яких відбувається семантичне переосмислення значення загальновживаного слова і збагачення термінологічного фонду, є метафоричне та метонімічне перенесення, які проаналізуємо детальніше.

У результаті дії когнітивного механізму метафора створює нові смисли, причому поєднання спільних ознак призводить до виникнення нового смислу терміна [3, с. 8].

Отже, в метафорі певні слова приймають нове або «розширене» значення [6, p. 34]. Механізм метафоризації працює на основі семної динаміки. У структурі значення слова відбувається «згасання» інтегральної семи, яка поступається місцем диференційній семі [4, с. 100].

Різні значення одного й того слова, які традиційно вважаються метафоричними і метонімічними перенесеннями, насправді є лише різними смислами цього слова, утвореними перенесенням інваріантного його значення у повному «наборі сем» чи в різних комбінаціях із плану мови в план мовлення для диференціації певного підкласу, названого даним словом класу понять [2, с. 44].

Стверджуємо, що підставою для метафоризації термінів дієтології є:

1. Подібність об’єкта номінації за зовнішнім виглядом. У дослідженні англійських термінів дієтології, виявлено, що перехід загальновживаних слів у термін за подібністю форми, розміру, розташування частин тощо відбувся у таких прикладах: *apple-shaped obesity* – ожиріння в районі живота або чоловічий тип ожиріння, від apple – яблуко; *pear-shaped obesity* – ожиріння в районі стегон або жіночий тип ожиріння, від *pear* – груша; *central obesity* – ожиріння навколо черевної порожнини.

У книзі «*Dr. Atkins’ New Diet Revolution*» знаходимо такий приклад вживання метафори за подібністю із зовнішнім виглядом: *This remarkable little* ***butterfly-shaped organ*** *regulates the production of energy in our cells. If it becomes underactive-a condition called hypothyroidism, which is not uncommon as you age or develop hormonal imbalances-you will become sluggish and overweight* [5]. Тут ***butterfly-shaped organ*** – щитовидна залоза, яка своєю формою нагадує метелика.

2. Функціональна подібність. Процес метафоризації терміна здійснюється за подібністю функції абсолютно різних об’єктів, їхніх ознак чи властивостей: *yoyo dieting* – швидка втрата та набір ваги, від *yoyo* – іграшка, яка рухається вверх та вниз, *burn calories* – спалювати калорії від дієслова *burn* з таким самим значенням, *junk food* – неповноцінна їжа, від *junk* – мотлох, сміття; *empty calorie* – висококалорійна їжа із низьким вмістом поживних речовин, від *empty* – порожній.

Чудовий приклад знаходимо в книзі «*30 Day Fat Burner Diet*»: *At any given moment, your metabolism is either* ***burning, storing, or building*** [7]. У цьому випадку автор вживає три терміни підряд у переносному значенні – спалювання (перетворення речовини у «пальне» або енергію), зберігання (відкладання корисних речовин про запас) та будування (створення).

Представляємо вашій увазі ще кілька прикладів вживання метафори за функціональною подібністю:

– Doing Atkins, you meet your nutritional needs by eating delicious, healthy, filling foods and avoiding the sugar and carbs that ***junk food*** *is loaded with.*

– This means that refined carbohydrates-which include sugars, white flour products and ***junk foods*** *that are such a whopping proportion of the American diet-are slow poison to you.*

– If you've been bingeing on ***junk food*** *full of sugar and bleached flour, then you've been consuming anti-nutrients, and your nutritional needs are even greater* [5].

Варто зауважити, що термін *junk food (food of little nutritional value, e.g. high-fat processed snacks, eaten between or instead of meals)* – широковживаний у негативному значенні.

Ще одним широко вживаним терміном є *unrefined foods (not separated from the other substances that it is combined with in its natural form)* – неочищений, нерафінований: *The human body is used to dealing with* ***unrefined foods*** *as they occur in Nature. Consequently, your body's capacity to deal with an excess of processed foods is pretty poor, which is why our twenty-first-century way of eating so often gets us into trouble* [7].

Доречно зазначити, що такий поділ метафоричних перенесень є доволі суб'єктивним, адже в основі перенесення завжди лежить співставлення на асоціативному рівні, завжди існує емоційне сприйняття об'єкта, без якого поняття було б важко співставити.

Отже, метафоризація в англійській терміносистемі дієтології – це вербальна презентація опрацьованого спеціального наукового знання, що відображає менталітет, основи розумової діяльності, професійний досвід та лінгвокультурну компетенцію спеціалістів. Було виявлено, що між подібністю об'єкта номінації за зовнішнім виглядом та функціональною подібністю, як способом метафоризації, перший спосіб виявився більш продуктивним та багатовживаним. Все ж таки метафоризація розширює і збагачує мову за допомогою створення додаткових смислів, використовуючи головним чином наявний словниковий фонд, що свідчить про здатність самопродукування і самозбагачення мови.

Список використаних джерел:

1. Гороть Є. І. Лексикологія сучасної англійської мови: курс лекцій / Є. І. Гороть. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 144 с.

2. Прач В. П. Семантическая структура английских обще-употребительных слов и процессы их терминологизации (на материале лексики по лесотехническим специальностям): дис. … канд. філолог. наук: 10.02.04 / Прач Володимир Павлович. – Львов, 1990. – 211 с.

3. Помірко Р. С. Когнітивні механізми транспозиції смислів: метафора та метонімія (на матеріалі англійської фахової мови економіки) / Р. Помірко, Р. Дудок // Вісник Львів. нац. ун-ту. – Сер. «Іноземні мови». – 2010. – Вип. 17. – С. 3–10.

4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля. – К, 2008. – 712 с.

5. Atkins R. C. Dr Atkins' New Diet Revolution / Robert C. Atkins, M. D. // Vermillion. – London, 1999. – P. 417.

6. Davidson D. What Metaphors Mean / Donald Davidson // Critical Inquiry. – 1978. – № 5. – P. 31–47.

7. Pomroy H. The Fast Metabolism Diet / Haylie Pomroy // Vermillion. – London, 2014. – P. 256.

Врублевський М.В.
ліцеїст,
Науковий керівник: **Луценко К.О.**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький природничо-науковий ліцей

ПОНЯТТЯ «ЗАПОЗИЧЕННЯ» ЯК ОДНОГО З ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ

Сучасний розвиток мов є дуже шаленим, все дуже швидко змінюється, не стоїть на місці. Дуже важливу ланку в розвитку будь-якої мови (зокрема української) займають запозичення. Ми навіть не замислюємося, що використовуємо їх щоденно. Вживаючи деякі слова, ми вважаємо їх «українськими», тому що вони на стільки довго і добре асимілювалися в українській мові та мовленні, але насправді вони є запозиченими, і найчастіше з англійської мови. Запозичення в мовах є одним з найважливіших факторів їх розвитку. Процес запозичення лежить в основі мовної діяльності. Звукова і формальна одноманітність у межах однієї мови є наслідком запозичення одними індивідуумами в інших; таким самим чином відбувається і запозичення елементів лексикону однієї мови з іншою мовою – через взаємодію їх носіїв. Частка запозичених елементів у мовах велика, хоча точно підрахувати їх кількість не є можливим. Це відбувається через постійне збільшення кількості іншомовних елементів, що проникають у мову, так і внаслідок асиміляції, які ускладнюють можливість встановити походження слів.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики проблемами вивчення «запозичень» займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Д. Баранник, О. Бершов, Л. Кислюк, Л. Кутина, А. Мартіне, О. Махньова, Л. Мацько, А. Наумовець, О. Огієнко, А. Реформатський, О. Стиглов, О. Стишов, С. Федоровець, Д. Шмельов, Л. Щерба тощо.